

Radio Lelystad, *de piraat van toen...*

Radio Lelystad, *de piraat van toen...*

Auteur: Jan Staphorst

Lelystad 2024

*Titel: **Radio Lelystad**, de piraat van toen...*

Auteur: Jan Staphorst

Bijdragen: Martin Walther, Peter Marcus

Dit boek is tot stand gekomen door de persoonlijke ervaringen van Jan Staphorst tijdens zijn deelname aan Piraat Radio Lelystad. De verhalen zijn aangevuld met bijdragen van de oprichters, Martin Walther en Peter Marcus. Alle beschreven voorvallen en situaties zijn echt gebeurd en zo waarheidsgetrouw mogelijk opgeschreven.

Uitgever: Jan Staphorst eigen beheer

Eerste druk: 2024

Tekst advies: René van den Abeelen

Ontwerp omslag: Jan Staphorst

Grafische opmaak/verzorging: Ger Koreman

Dank aan: Flevolands Archief

Realisatie: Booksupport.nl

ISBN: 9789462473508

NUR code: 402

Copyright: © 2024 Jan Staphorst. Alle rechten voorbehouden.

Geen enkel deel van dit boek mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Jan Staphorst

Auteur

Inleiding

Dit boek bevat het levensverhaal van radiopiraat Radio Lelystad. Het verhaal begint in 1978, in een tijd waarin het radiolandschap in Nederland er heel anders uitzag dan vandaag de dag. Radio Lelystad was één van de vele piraten die Nederland toentertijd rijk was. De cijfers zijn nooit echt officieel vastgesteld, maar aantallen van 15.000 radiopiraten waren toen misschien wel heel reële cijfers.

En die radiopiraten had je ook nog in diverse categorieën. Je had piraten die met een klein zendertje plaatjes draaiden op momenten dat zij er zin in hadden, en je had piraten met idealisten die het anders wilden in de ether. En dan was er een groep mannen vanuit de overheid die de Radio Controle Dienst vormden en de taak hadden om te zorgen dat de kraan van piratenstroom niet te ver open ging.

Voor de overheid waren het stoorzenders die nevensignalen uitzonden naar frequenties van hulpdiensten en luchtvaart. Voor de kleine piratenzenders kon die bewering misschien opgaan, maar voor de grote professionele piratenzenders ging die vlieger echt niet op; het was echt een kwestie van concurrentiegevaar voor de Hilversumse omroepen.

In de hoogtijdagen van de piraten in de jaren 80 was het voor de Radiocontroledienst water naar de zee dragen.

De piraten en de RCD noemden het zelf een ‘kat en muis spel’.

Waarom waren die radiopiraten toch zo populair?

Demonstratie radiopiraten in Amsterdam 1982. Foto: Menno Dekker.

Het antwoord: het radiolandschap bestond uit vier publieke zenders, elke omroep had zijn eigen uitzenddag en op veel dagen viel je nog net niet in slaap. Je hoorde enkel muziek die in hun kaders paste en geplugd werd door de vele platenpluggers. Bij de piraten was dat anders, daar draaide de dj van alles, van Nederlandstalig tot de nieuwste importmuziek, die pas maanden later te horen zou zijn in Hilversum, of het zelfs helemaal niet haalde. Het grote aanbod van piratenzenders maakte de keus voor de luisteraar gemakkelijk, en bellen of verzoekplaten aanvragen maakten het vertrouwd en dichtbij.

De lokale middenstanders adverteerde maar wat graag hun winkeltjes op de piraten. En door die continue geldstroom van adverteerders konden de meeste piraten vaak overleven.

Radio Lelystad was één van die 15.000 piraten die de ether onveilig maakten. Lelystad 1978; een nieuw stukje Nederland midden in de polder. Een ruim opgezette gemeente die klaargestoomd moest

worden voor 200.000 inwoners, en men zat toen amper op 25.000 inwoners. Een gemeente vol inwoners die een nieuwe start maakten op de bodem van de Zuiderzee. Hele volkstammen Amsterdammers volgden elkaar naar Lelystad: Ruime woningen en geen wachttijden voor een huis.

Maar ondanks die ruime woningen en de ruimte van de stad was het zwaar. De Amsterdammers kwamen van lage huren en waren beland in duurdere huizen. Het vinden van een baan in Lelystad was moeilijk. De economische groei verliep moeizaam, dus waren de mannen overgeleverd aan het bus-ritueel. Vroeg in de ochtend gingen de meesten met de bus de Oostvaardersdijk over naar Amsterdam of elders, om vervolgens vermoeid terug te keren naar hun gezin.

De huisvrouwen hadden het ook zwaar. Lange dagen alleen met hun kroost, en even snel een Amsterdams marktje pakken was er niet meer bij. Het was nog echt een huisvrouwen generatie; totaal niet te vergelijken met de werkende vrouw van nu. De avonden waren saai en het was muisstil op straat, een uitgaansleven was er amper. De publieke omroepen staakten hun uitzendingen om middernacht, dus daar was ook geen vertier te vinden.

Twee Lelystadse buurjongens brachten daar in 1978 verandering in. Zij braken met hun radiozendertje in op het kabelnet, en met hun uitzendingen brachten ze vertier en cohesie in de zo jonge samenleving.

Dat onschuldige radiopiraatje groeide onder de neus van de overheid uit tot een zeer populaire illegale radiozender. En met die twee buurjongens begint ons verhaal over Radio Lelystad.

Jan Staphorst

Het begin

Het verhaal van Radio Lelystad begint in 1978. Lelystad bestond toen nog uit veel grote open zandvlaktes en bouwplaatsen waar revolutiebouw gepleegd werd. Dit nieuw stukje Nederland was opgedeeld in ruim opgezette woonwijken met veel jong aangeplant groen.

*Foto:
Menno Dekker*

De woonwijk het Schouw werd in 1975 opgeleverd. De architect had zijn levendige creativiteit op het ontwerp losgelaten en was vermoedelijk gecharmeerd van asbestgolfplaten en science fiction. Je had er drie typen huizen: eengezinswoningen, bejaardenwoningen en hoge etagewoningen met twee woonlagen. Tussen die hoge uitvoeringen waren fietsbruggen gebouwd. Die kwamen ons later nog goed van pas. De huizen hadden aparte vormen en de buitengevels waren bedekt met donkerbruine golfplaten van asbest. Dat asbest werd in het jaar 2000 nog de ondergang van de wijk.

Het type hoge woning had buiten de foelielelijke golfplaten ook op de eerste verdieping lichtkoepels. Je kon er je hoofd insteken en rondom naar buiten kijken. In de volksmond werd het ook wel de 'Tietenwijk' genoemd.

Woonwijk het Schouw, 1975 Foto's: het Flevolands Archief

In 1975 waren verhuishagena een vertrouwd beeld: veel gezinnen namen hun intrek in de ruime woningen met golfplaten. Zo ook de families Walther en Marcus. De familie Walther had een 15-jarige zoon Martin. De familie Marcus bestond uit Peter, Rosemarie en hun dochtertje Sabrina. Jonge mensen met een groeiend gezin. Deze twee inwoners bleken later een bladzijde in de radiogeschiedenis van Lelystad te schrijven.

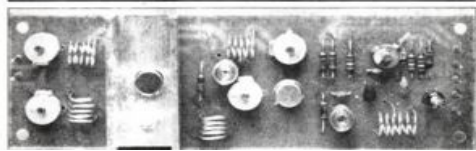
De 15-jarige Martin was verknocht aan radioluisteren en groot fan van de zeezenders. Via een oom die veel in America vertoefde kwam hij in het bezit van een Philips elektro experimenteer zelfbouwdoos. Daarmee was het mogelijk met diverse componenten elektronische schakelingen te bouwen, denk aan een kristalradiootje, maar ook was er de mogelijkheid om een middengolfzendertje te bouwen.

Zo'n zendertje had een bereik van maar enkele straten. Dit weerhield Martin er niet van om met simpele benodigdheden een radio-programmaatje in elkaar te knutselen. Radio Mercurius was geboren, maar helaas raakte het middengolfzendertje defect.

Het werd al snel vervangen door een heuse FM-zender van één watt. Enige tijd later werd deze vervangen door een vijf watt FM-zender van het merk Stentor. Voor de niet kenners: firma Meek-it bracht in Nederland midden jaren zeventig een zender op de markt onder de naam “Stentor”. De toenmalige Radio Controledienst heeft ooit eens verklaard: ‘Vanaf dat moment werd het een stormvlucht aan FM-piraten en vooral: storing’. De zenders waren te koop in electronicawinkels voor het luttele bedrag van vijfenveertig gulden.

Martin bouwde zelf een FM-antenne, monteerde hem op een lange ijzeren buis in de tuin, koppelde zijn FM-zender eraan en maakte wekelijks een vier uur durend radioprogramma.

**STENTOR 5 WATT
3 METER
FM ZENDER**

De beroemde 5 watt FM Stentor.

Martin maakte zelf een radioprogramma van enkele uren en de overige uren werden gevuld door andere radio enthousiastelingen. Per brief met bijgesloten cassettebandje had Martin contact met andere radiofanaten. De jongens stuurden elkaar cassettebandjes met opnames van radiopiraten die zij in hun woonplaats konden ontvangen. Ze stuurden elkaar ook hun eigenprogramma's die de anderen dan weer konden uitzenden op hun zender.

Unico Glorie was één van deze cassettepostvrienden. Hij kreeg later een carrière bij Radio Veronica. Zijn radioprogramma's werden opgemerkt door Peter Marcus.

Peter was ook in het bezit van een kleine FM-zender en had als antenne twee stukken ijzerdraad opgehangen aan een gordijnrails. Peter kwam regelmatig in de lucht onder de naam Radio Enterprise. Na de uitzending van Radio Mercurius had Peter al meerdere keren snel zijn zender ingeschakeld en geprobeerd in contact te komen.

Helaas was dit nog steeds niet gelukt tot Martin na het uitzenden de uitzendantenne op zijn FM-ontvanger aansloot, en Peter een oproep hoorde doen naar Radio Mercurius.

Het allereerste begin van Radio Mercurius, 1978.

“Hallo Radio Mercurius ik heb je ontvangen” riep Peter in zijn microfoon, en hij schakelde zijn zender weer uit in afwachting van een reactie. Martin was verbaasd want de enkele piraat die in Lelystad actief was, deed dat op de middengolfband.

Het radioprogramma van Radio Mercurius was van tevoren opgenomen en werd per cassetteband afgespeeld.

Na enkele uitzendingen lukte het Peter toch om in contact te komen met Mercurius.

Na enkele gesprekken gevoerd te hebben via de radiozender, besloten de jongens elkaar te ontmoeten.

De ontmoeting

De afspraak was: we treffen elkaar op een parkeerplaats in het hoge Schouw. Niet van elkaar wetend dat ze buurjongens waren in de nieuwbouwwijk. De jongens woonden slechts 150 meter van elkaar.

Na de kennismaking bleven ze elk hun eigen radiozender bedienen, en maakten ze over en weer radioprogramma's bij elkaar.

Onderling klikte het direct en was dit het begin van een lange vriendschap. Martin veranderde zijn stationsnaam en ging verder onder de naam WRL: Wonderful Radio London, en Peter onder de naam: Radio Atlantis.

In 1978 besloten de jongens de handen in één te slaan en samen verder te gaan onder naam één naam: WRL, Weekend Radio Lelystad.

Links: Peter Marcus en Martin Walther. Radionamen toen: Peter Straus en Ron van der Plas.

Martin Walther met als pseudoniem Ron van der Plas, 1978

Peter Marcus, toen nog onder de naam Peter Straus, 1978

Helystad, 5 oktober, 1981

Hallo Ron,

Geveldig hoor, dat radio programma van jullie
Waar is jullie studio eigenlijk, in Helystad?
Wij mijn vriendinnen en ik hebben de hele
vondagavond geluisterd.

Ben jullie allemaal onze jongens Ron?

Ik bedoel, geen vrouw geen vriendin of zo!

Onze mijn vriendin is dit op Will van der Steen.

Hij heeft zijn leuke stem vindt zij, ze raar graag
willen weten hoe oud hij is!

Ron, jouw muziek Multiple music was prachtig hoor!

Die oude stukjes van Radio Veronica was leuk.

Ron, wil je voor mij 25 zondagavond Hurl van Timmy
Gene voor mij draaien.

Dat vind ik een geweldige plaat Ron.

Die Peter Petrusen vind ik persoonlijk niet zijn vooruit
gang voor jullie, hoe komen jullie aan zijn eten!!!

Hij praat te daffig voor een deejay, zo met een heel
aardappel op zijn tong.

Misschien kan hij spreken het nomen bij Will van der
Steen, of Henke van Elst, die doet het prima!!!

Hij maakte ook geen leuke opmerking over Manuward, die
onze vinger toch hartstikke goed Ron!!

Goed doe Radio Helystad, groetjes Ron van je luister-

De futuristische woningen in het Schouw. Foto: Het Flevolands Archief

De lage type woningen in het Schouw. Foto: Het Flevolands Archief

Linksonder de wijk Schouw 1975 vanuit de lucht gezien

Het winkelcentrum De Gordiaan 1980 Foto: Het Flevolands Archief

*De aanbouw van Winkelcentrum De Gordiaan begin jaren zeventig.
Foto: Het Flevolands Archief*

De begin studio van Radio Mercurius 1977

Radio Lelystad was geboren. WRL zond uit op zondagochtend en woensdagavond via het kabelnet van Lelystad.

Het ontvangststation van het kabelnet stond in de jaren zeventig op het Smedingshuis, het allereerste gemeentehuis.

Met een klein zendvermogen van enkele watts was het al mogelijk om op het kabelnet doorgegeven te worden. Het ontvangststation van de Casema stond wagenwijd open: wat men in de vrije ether ontving werd transparant op het kabelnet doorgegeven.

De programma's waren afwisselend opgenomen bij Martin of Peter thuis. Op een uitzendavond waren ze ieder thuis en via de telefoon werd de afstemming van de frequentie gedaan. De zender stond op frequentie, de cassetteband werd gestart en WRL was wekelijks in de lucht.

De nieuwe toren

Het was een doorsnee uitzendwoensdagavond. De zender werd ingeschakeld, maar er was geen ontvangst op het kabelnet. “Staat de zender wel aan?” vroeg Peter via de telefoon. “Jazeker”, antwoordde Martin. Het zendsignaal bereikte echter niet het Casema ontvangststation. Hoeveel de twee ook sleutelden aan hun zender, het lukte niet meer om op het kabelnet te komen. Peinzend over wat er nu mis was, staakten ze die avond de uitzending.

Later die week werd het mysterie via de krant opgehelderd. Kabelexploitant Casema had het ontvangststation verplaatst naar de nieuwgebouwde tv-toren aan de IJsselmeerdijk van Lelystad. Door deze verhuizing was de afstand naar het ontvangststation groter geworden en een totaal andere richting opgegaan. Ook het transparant doorgeven van radiozenders uit de vrije ether was voortaan verleden tijd. Vanaf dat moment moest WRL een bestaande buitenlandse radiozender overheersen om op het kabelnet te komen.

Als je als piraat inbrak op het kabelnet, moest je voortaan altijd een andere officiële radiozender overheersen met je eigen zendsignaal. Een Duitse omroepzender werd ontvangen via een antenne in Lelystad, en het kabelbedrijf distribueerde dit weer op een andere frequentie op het kabelnet. Enkele piraten in Amsterdam werkten op dezelfde wijze. Lees maar eens over de geschiedenis van Radio Unique en Radio Decibel.

De zender moest dus een sterker signaal hebben of de antenne moest hoger geplaatst worden.

Martin kreeg een idee: ‘ik plaats de antenne op een stalen buis en vraag aan de bovenburen of de antenne aan zijn kachelpijp gemonteerd mag worden.’ Omdat Martin met zijn ouders op de begane grond woonde, stond de antenne normaal gesproken niet echt hoog, en dat was richting het gemeentehuis ook niet nodig.

Een dagelijks tafereeltje van de wijk Schouw, jarenlang het thuishonk van Radio Lelystad. Foto: Het Flevolands Archief

Maar nu het ontvangststation op de toren stond, was de afstand fors groter geworden. Zogezegd, zo gedaan: de antenne stond hoger bij de burens op dak. Het inbreken op het kabelnet lukte weer; de hoogte en richting van de antenne gaven dus een goed resultaat.

De woningbouwvereniging had de antenneverhoging opgemerkt, en de bovenbuurman ontving na enkele weken al een dringende en dreigende brief. Een antenne op het dak was dus niet toegestaan; er was niet voor niets een kabelnet aangelegd. Men stond geen horizonvervuiling toe.

Met de legalisering van de 27mc in 1980 moest men deze regels wel verruimen. Er zat niets anders op dan verwijderen. Als alternatief verhuisden ze de zender naar de broer van Martin: Bert. Hij woonde met zijn gezin in woonwijk De Gondel, dichterbij de tv-toren.

Schouw 24-12 waar jarenlang de studio was. Foto: Het Flevolands Archief

*Tv-toren
Oostvaardersdijk 2023*

De locatie bij broer Bert was verre van ideaal; Martin moest meerdere malen per week op zijn brommer in weer en wind naar Bert.

De programma's kwamen nog steeds van cassetteband, en het afstellen van de VFO-zender om goed op het kabelnet te komen was een drama.

De instuurfrequentie en ontvangsfrequentie op het kabelnet lagen vrij dicht bij elkaar.

Dus was het continu bellen om te controleren of de zender wel op frequentie stond.